

Amikor ezt a tragikus könyvet a polcra visszahelyezem, elgondolkodom és a következő látomány villan meg agyamban. A népszövetség genfi palotája könyvtártermének egyik zugában egy búzasárga borítékú vékony könyv idegesen mozgolódni kezd, majd erőre kap s nekiesik a vastag román, szerb, cseh köteteknek, no meg a francia jelentéseknek és könyörtelenül kiséprűzi őket. A polcokon kívül csak néhány angol és olasz könyv lapul meg...

Kemény Ferenc.

Fekete József és Váradi József: Széchenyi vallomásai és tanításai. A Népfőiskolai Szövetségek megbízásából. (Studium kiadása, 507 l.) **Széchenyi tanításai.** A VKM. által alakított Magyar Népművelési Könyvszerkesztőbizottság megbízásából. (Egyetemi Nyomda kiadása, 325 l.)

Fejlődő lelkekre mindig a nagy emberek voltak a legnagyobb hatással. Azért a legértékesebb nevelői munka a fejlődő lelkeknek a nagy emberekhez való kalauzolása, vagy a nagy embereknek a szélesebb rétegek előtt való ismertetése.

Fekete és Váradi két könyvükben a legnagyobb magyart, Széchenyi Istvánt mutatják be a nemzetnek.

Mi ennek a célja? Hiszen Széchenyi művei most már hozzáférhetők, olvashatók. A vaskos kötetek egymásután hagyják el a sajtót. Ezekre a forrásművekre valóban nagy szükség volt. Néhány tudós és kutató el is mélyed bennök és Széchenyit ezentúl többen és jobban megismerik. A legtöbb művelt ember: az orvos, a mérnök, a lelkész, az ügyvéd, a tisztviselő azonban nem tanulmányozhatja a nagy könyveket, pedig kívánatos volna, hogy ők is, és legfőképpen a művelt osztály és a nép széles rétegeinek nevelői: a tanárok és tanítók is megismerjék Széchenyi eszmevilágát. Erre pedig megfelelő eszközünk nem volt. S ha egyéb hatása nem lesz a két új könyvnek, mint hogy vele Magyarország művelt fiai végre megtalálják azt az utat, melyen a legnagyobb magyartól férfiaságot, önzetlenséget, magyarságot és emberséget tanulhatnak, megokolt a szerzők munkája és meglesz önzetlen fáradozásuk bőséges jutalma.

A szerzők — úgy tudom — éveken keresztül tanulmányozták Széchenyi műveit és mindazokból, melyek 1925-ig megjelentek, összeszedték gondolatainak gyöngyeit. A gyűjtött anyagból azután kiválogatták a legértékesebbet és a Széchenyi hatása alatt lelkükben megérlelődött szempontok szerint rendezték. A rendezés alkalmával az élet minden területére vonatkozó gondolatokat négy kategória: a boldogság, az egyes ember, a társas ember és a magyarság köré csoportosították. Az így elrendezett anyagot könnyebb megértés céljából átírták a mai irodalmi nyelvre. Azonban gondosan ügyeltek arra, hogy Széchenyi nagy egyéniségének, eredeti gondolkodás- és kifejezőmódjainak patináját és költői lendületét változatlanul megőrizzék. Sőt az egyes fejezetek bevezetésére és az egymásmellé sorozott gondolatgyöngyök összefűzésére szerkesztett szöveggel teljesen hozzásimultak Széchenyinek nemcsak gondolkozásmódjához és kifejezési formájához, hanem még egyes

jellegzetes frázisait és kedvelt kifejezéseit is hűségösen alkalmazzák. Így a könyv mint írásmű is egységes és harmonikus. Az említett négy csoport nem régi leleteknek, ódon idézeteknek újdivatú, csillogó keretbe foglalása, hanem valódi értékeknek stilszerű egybefoglalása. A négy kategóriába sorolt gondolatokból szerkesztett tanulmány Széchenyi tanításai címen alkotja a könyv második, nevelői szempontból talán legértékesebb részét.

A szerzők rendszerező törekvésük mellett is mélyeséges nagy tisztelettel viseltetnek a nagy szellem bölcsességével és költői eredetiségével szemben. Éppen azért nem igyekeztek minden kiválogatott gondolatot a Széchenyi hatása alatt felállított négy főcsoportba beosztani. Megismerik a sokoldalú lélek rendkívüliségét és meg sem kísérik Széchenyi gondolkodásának merev logikai keretek közé való szorítását. Azért a harmadik fejezetben külön összegyűjtik azokat a gondolatokat, melyeket nem tudtak a második, rendszeres fejezetben elhelyezni. A Széchenyi műveiben gazdagon elhintett, mélyeséges gondolatokat mind egy egységes rendszerbe összefoglalni talán nem is lehet. Azok csak az ő nagy lelkében forrtak egységbe. Vagy talán abban sem voltak együtt az életnek egy-egy órájában, korszakában, hanem csak egész hosszú, tartalmas életének változatos folyamatában.

A függelékben Széchenyi két levelét találjuk. Az egyikben a nagycenki templomról, a másikban Kőrösi Csoma Sándor éremfeliratáról leírt gondolatait olvassuk. És ismét új oldalról ismerjük meg gazdag, szép lelkét.

Igen nagy értéket tulajdonítok az első fejezetnek is, melyben a két szerző bizonyos lezárt állásfoglalása jelentkezik. Fekete József úgy állítja elénk Széchenyit, ahogy ő látja. A szem- és fültanu közvetlenségével és az erős hit és meggyőződés lendületével írott sorain megérik az a nagy ezereket, mellyel tárgyával foglalkozott s az a nagy hatás, melyet Széchenyi szelleme gyakorolt rá.

Nem kisebb értékű Váradi József életrajz tanulmánya sem. A nagyobb könyvben időrendben összeállítja azokat az életrajzi adatokat, melyekre a gondolatgyöngyök gyűjtése közben az áttanulmányozott iratokban és könyvekben bukkant. Hangyaszorgalmának gyümölcseit egy még megírandó nagy életrajzhoz bizonyára fel fogják használni. A kis könyvhöz már a szerző írt rövid életrajzot, melynek rajongással teli, megleghangú részletei közelebb hozzák a legnagyobb magyart nemzetének fiaihoz.

Ezzel rámutattam a könyvek tulajdonképeni rendeltetésére. Schandl Károly államtitkárnak a nagyobb és Hodobay Sándor miskolci polgármesternek a kisebb könyvhöz írt előszavából, főleg pedig Klebelsberg Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter ajánlásából egészen világosan látjuk, hogy ennek a két könyvnek feladata a nép széles rétegeinek felrázása, tanítása, nemzeti öntudatra való ébresztése.

A két könyvnek bizonyára igen nagy politikai, közgazdasági és általános kulturális feladata mellett ezzel kétséget kizáróan előtérbe nyomul a pedagógiai feladata. Mindkettőből a nép oktatása és nevelése plasztikusan bontakozik ki. Azért nagyon jól választották meg a szerzők a tanítások fölé írt

jeligét, Széchenyi e szavait: Jogom van Magyarország fölött tanárkodnom...

Vegye kezébe minden tanár és minden tanító, különösen pedig minden népművelő a két könyv valamelyikét, vigye Széchenyit tanítványai és a nép közé, olvassa, olvastassa és magyarázza életét, tetteit és gondolatait. Építsen aranyhidat a rideg önzés, a pártoskodás, a tudatlanság és elmaradottság világából Széchenyi eszményi keresztény, szociális és magyar világába!

Quint József.

Dr. Petri Pál: Az óvónőképzés reformja. (Megjelent a Néptanítók Lapja 1926. évi 43—46. számában és különnyomatban.)

A szerző külföldi tanulmányútjáról való beszámolójában nemcsak Ausztria, Svájc, Franciaország és Németország kisededóinak szervezetéről és óvónőképzésének mai rendjéről tájékoztat, hanem a magyar kultúrpolitikus nézőszögéből is elemzi tapasztalatait és pedagógiai reflexiókat fűz a látot-takhoz.

A bécsi óvodákban különösen az egészségápolás és testedzés tudatos alkalmazását, a nagyszerű építkezéseket és a mintaszerű felszerelést emeli ki, de megállapítja, hogy a pedagógiai munka szempontjából semmi meglepő újítást nem látott. A Fröbel- és Montessori-rendszer kombinációját alkalmazták és bizonyos radikalizmussal kiélezik a materiális elemeket.

Genfben Claparède tanítványainak munkáját, a lélektanilag megalapozott kisededóvást, a népiskolába fokozatos átmenettel bekapcsolódó előzetes osztályokat és az óvónők által készített felszerelést méltatja különös figyelemre. Minthogy a svájci kisededó szerves kapcsolatban áll az iskolával, élénk tárja a genfi kanton egész iskolai rendszerét s beilleszti a kisededóvást a közoktatásügyi szervezetbe. Helyes pedagógiai érzékkel bírálja az iskolai oktatás túlkorai megkezdését. A mi népoktatási rendszerünk igazolását látja abban, hogy a 4—7 éves korig tartó kisededóvás utolsó évét (6—7) a svájciak is kötelezővé tették és ebben az évben iskolai alapismereteket is tanítanak.

A párizsi kisededóvás jellemzésének háttéréből kibontakozik az egész francia tanügyi közigazgatás világosan vázolt képe. A kisededóvást iskolásnak mondja, melyen nem látszik meg a gyermektanulmányi eredmények gyakorlati alkalmazása. A szociális szükségletek kielégítése sem olyan határozott, mint a napközi otthonokkal rendelkező bécsi, ú. n. népóvókban. Az iskolák falain mindenütt látható hazafias képek és emléktáblák megdöbbantották a szerző magyar szívét. A francia gloire fénye áttörte annak a pedagógiai pacifizmusnak kódét, mellyel sokan takargatni szeretnek a trianoni igazságtalanságot. Onnan a Szajna partjáról írja szerzőnk: „*Csak helyeselhetem azt, hogy az óvoda és iskola nem lankadó lelkesedéssel törekszik a gyermek lelkében sarjadzó nemzeti érzés kivirágztatására, ápolására és erősítésére.*”

Német földön a düsseldorfi „Gesolei“, a nagyszabású egészségügyi, testnevelési és szociális kiállítás tanulságai alapján a szerző világos áttekintést nyújt a gyermekek gazdasági, társadalmi, egészségügyi és neve-